STOCKHOLMS-TIDNINGEN EESTLASTELE

Nr. 55 (3857) — Neljapäeval, 6. märtsil 1958 — 15. aastakäik — Stockholms-Tidn. tryckeri, Sthlm 1958

USA lükkas tagasi Vene konverentsi ettepaneku

NEW YORK. (STE) Välisminister Dulles andis pressikonverentsil teada, et aprillis ei toimu mingit välisministrite konverentsi kujul, nagu Moskva seda oli soovinud. Ka ei toimu juunis riigipeade konverentsi. Selle kohta ütles Dulles, et aeg on liig lühike konverentsi organiseerimiseks. Seega oli asjatu N. Liidu suursaadiku kaks päeva pingutus kõnelustes Eisenhoweri ja Dullesega.

Washingtonis oli kuulda, et sel ajal kui USA välisministeerium jätkab ettevalmistusi riigijuhtide konverentsi korraldamiseks Ameerikale vastuvõetavail tingimusil, on välisministeerium nõustumas otseste läbirääkimiste pidamisega N. Liiduga "veidi allpool kõrgeimat nivood", mis tähendab teiste sõnadega, et asepresident Nixon võiks sõita Moskvasse ja Mikojan sooritada vastukülaskäigu Ameerikasse.

Juba varem on kõne all olnud selline Nixoni reis. USA-s ei olda päris selgusel venelaste viimasest kavast, kuna nad ilmselt on esitanud erinevaid versioone erinevais pealinnades.

Üks USA välisministeeriumi esindaja seletas, et Ameerika ja ta liitlased on välja töötamas ajatabelit, mis vastaks tegelikkuses suurkonverentsi korraldamise võimalustele. A-pakti alaline nõukogu on välja töötamas ettepanekut N. Liidule. See esitatakse aga enne A-pakti konverentsile mais Kopenhaagenis, mille tõttu konverentsist Venega ei saa midagi välja tulla juunikuus.

Üks lääneriikide põhinõudmisi on kindel relvastuse vähendamise kava, mis keelab maailmaruumi kasutamise sõjaliseks otstarbeks, keelab aatom- ja tuumrelvade toodangu ning sisaldab nende lepete täieliku kontrolli.

Selles seoses on huvitav märkida, et "vesinikpommi isa" Teller senati komisjoni ees andis seletuse, mille kohaselt pole võimalik üldse korraldada mingit efektiivset kontrolli ega inspektsiooni süsteemi.

— Kommunistid võivad ignoreerida meid ja petta kokkulepete puhul, ilma et meil oleks võimalik neid avastada, ütles Teller.

Ikestatud Kodumaalt

Lihavaks läinud Arnold Veimer

N. Eesti rahvamajanduse nõukogu esimees Arnold Veimer, endine N. Eesti peaminister, kandideerib Tallinna ühes valimisringkonnas N. Liidu ülemnõukogusse. Kandideerib on siin väär öelda, sest ta on oma ringkonnas ainus kandidaat ja läheb kindlasti läbi nimetamise korras. Arnold Veimerit tutvustatakse "Rahva Hääle" 27. veebr. numbris. Ta eluloo kõrvale on lisatud kaheveeruline foto. Omaaegne kitsas ja kõhn A. Veimer on viimaste aastate kestel, mil ta jälle võimutipul seisab, paksuks ja laiaks paisunud, ei anna sugugi järele Käbinile ega Müürsepale, isegi ületab neid oma rasvase lõualoti poolest. A. Veimer vabanes teatavasti 1938. a. amnestia põhjal vanglast ja jätkas kohe põrandaalust tööd. Ta lõpetas vanglast vabanedes Tartu ülikooli ja abiellus preili Tihhanovaga, kes oli punase parlamendi saadik ja muu funktsionäär, kellest aga enam ei ole nõukogude lehtedes nüüd juttu olnud.

Veimerist sai pärast punaste võimuhaaramist punase riigivolikogu esimees ja kergetööstuse rahvakomissar. Ta evakueerus N. Liitu ja teise okupatsiooni algul tagasi saabudes Eestisse ta oli algul rahvakomissaride nõukogu esimehe asetätjaks, 1944. a. peale aga esimeheks, nimetati hiljem ümber peaministriks, kellena tegutses 1951. aastani. Siis algas eesti vanade ja uute kommunistide hulgas puhastus ja "kodanlike igandite" otsimine. Ka Veimer kõrvaldati peaministri kohalt. Asemele toodi ustavuses proovitud Venemaa uued, kes Moskva käsilastena ölendavad N. Eesti asju tänaseni.

Veimeri põlu all olek ei kujunenud selliseks nagu Andreesenil, Kruusil ja mõnel teisel. Tal lasti edasi töötada nõukogude aparaadis, kuid kõrvalistel kohtadel. Juunis 1957 ta täht tõusis jälle, kui ta nimetati Hrustshevi majanduselu detsentraliseerimise reformi põhjal loodud N. Eesti rahvamajanduse nõukogu esimeheks. Ta kuulub eesti kommunistlikku partei keskkomitee büroosse.

Moskva ja Rapacki kava

N. Liidu diplomaatiline surve riigipeade konverentsi kokkukutsumiseks muutus möödunud nädala jooksul veelgi intensiivsemaks. Viimase kahe kuu vältel on president Eisenhower ja Bulganin vahetanud omavahel kuus kirja, milledes käsitletakse tippkonverentsi küsimust kogusummas umbes 25.000 sõnaga. Kirjavahetus Washingtoni ja Moskva vahel algas sel teemal mäletatavasti möödunud aasta 10. detsembril, millal Bulganin tegi ettepaneku riigipeade konverentsi kokkukutsumiseks, mittekallaletungilepingu sõlmimiseks Ida ja Lääne vahel, tuumarelvade katsetamise ja kasutamise keelustamiseks ning neutraalse tsooni loomiseks Kesk-Euroopasse.

8. jaanuaril nõudis Bulganin uuesti konverentsi riigipeade tasapinnal, lubades selle juhul kui USA keeldub, omal algatusel kokku kutsuda.

12. jaanuaril vastas Eisenhower Bulganini esimesele noodile, avaldades nõusolekut ettepandud konverentsist osavõtmiseks tingimusel, et sellele eelnevad küllaldased ettevalmistused. Samas kirjas tegi Eisenhower ettepaneku üheksast punktist koosnevaks päevakorraks, kus oli ettenähtud muu hulgas tuumarelvade produktsiooni keelustamine, maailmaruumi kasutamise piiramine ainult rahulikeks otstarveteks ja Saksamaa ühendamine. 1. veebr. lükkas Bulganin kõik need ettepanekud tagasi, kuid kordas nõuet tippkonverentsi korraldamiseks N. Liidu kava alusel.

Nädalapäevad tagasi märkis president Eisenhower oma järjekordses vastuses Bulganinile: „Ma hakkan kahtlema, kas me jõuame üldse edasi kui me jätkame üksteisele kõnede kirjutamist..." President lisas, et temale on teataval määral mõistatuseks, mida uus tippkonverents võiks Bulganini arvates korda saata, kuna pika kirjavahetuse vältel ei ole isegi päevakorra osas jõutud mingisugusele kokkuleppele.

Seniste tähelepanekute põhjal on ilmne, et N. Liit tehab saavutada tippkonverentsil kahte peamist eesmärki — USA vägede väljatõmbamist Euroopast ja tuumarelvadest vaba tsooni loomist nii nagu see on määratletud Poola välisministri Adam Rapacki plaanis.

See plaan, mis hõlmaks Ida- ja Lääne-Saksamaad, Poolat ja Tshehhoslovakkiat, on leidnud Euroopa avaliku arvamuse poolt võrdlemisi heatahtlikku vastuvõttu. Paljud sakslased näevad selles võimalust võõrastest vägedest lahtisaamiseks ja loodavad, et sel teel jääb Saksamaa neutraalse riigina puutumatuks USA-N. Liidu vahelises võimalikus aatomisõjas. Selline naiivne, kuid kardetavalt levinenud seisukoht on täielikult vastuolus Bonni valitsuse hoiakuga. Hiljuti saatis Poola valitsus USA-le ja kaheksale teisele riigile Rapacki plaani üksikasjaliselt väljatöötatud teksi. 48 tundi hiljem tõttas N. Liidu välisministeerium maailmale teatama et nemad tervitavad ja kiidavad plaani täies ulatuses heaks. Lääne-Saksamaa valitsus aga lükkas ettepaneku viivitamatult tagasi, ühtudes selles osas täielikult Washingtoni liiniga.

Niihästi Bonnis kui ka Washingtonis ollakse veendunud Rapacki plaani ohtlikkuses, kuna see oleks eelmänguks USA vägede lahkumisele Euroopast ja rööviks võimaliku sõja korral N. Liiduga Saksamaalt kõige mõjuvama kaitsevahendi — keskmise ulatusega rakettide tarvitamise.

(VE)

Punane põllumajandustoodang ei ületa tsaariaegset

Hrusthev ütleb oma teesides kollektiivmajapidamiste kohta ülemnõukogule esitatud memorandumis: 30 aastat tagasi oli N. Liidus 25 miljonit hajutatud talumajapidamist, nüüd on meil 78.000 kolhoosi, 8000 masintraktorijaama ja 5800 riiklikku majapidamist või sovhoosi. Teeside kohaselt talupoegade elatustase olevat tõusnud märgataval määral. Viimase nelja aasta jooksul olevat leivavilja kogutoodang tõusnud N. Liidus 27 prats., Juhkrupeedi toodang 37 prots. ja linakiu toodang 91 prots. Lihatoodang olevat kogu maal juurde võtnud 33 prots. ja piimasaak 50 prots. Ühes hiljutises kõnes, mille Käbin pidas ülemnõukogus, ta ütles, et karjamajandus olevat N. Eestis ületanud iseseisvuseaegse taseme, kuid piimatoodangus oldacat järel. N. Liidu kommunistlik partei olevat otsustanud veelgi tõsta kollektiivmajapidamiste arengut. Teiseks konstateeritakse seda suurt osatähtsust, mis masintraktorijaamadel o nolnud kolhooside majanduslikus edasijõudmises. Mõnedel kollektiivmajapidamistel olevat oma elektrijaamad ja põllutöid abistavat ajakohased mehhaniseeritud toomisettevõtted. Üle poole kugo kolektiivmajadidamisest tarvitavat elektrienergiat. Nii eitaakse siis põllumajanduse äelikku lekrifitserimist.

Millest JUTTU

Kollektiivmajapidamistes olevat tegevuses üle 150.000 kõrgema või keskkooli hariduse saanud spetsialisti.

Nüüd olevat kollektiivmajapidamise jõukus tõusnud ja see võivat iseendale põllumajandusmasinaid muretseda. Selle järeldusel kollektiivmajapidamiste oma töövägi jääb tegelikust tööst osalt kõrvale, sest tehnika suuremamõõduline käsitamine ei tarvita nii palju inimesi. Praktiliselt tähendab see seda, et samas majapidamises on kaks isandat — kollektiivi juhtkond ja masintraktorijaam, milleks praeguses olukorras enam ei ole tarvidust. Nii kollektiivi juhtkond kui ka masintraktorijaamad kasutavad tegelikult kaht masinaparki üheks ja samaks otstarbeks ja see suurendab märgataval määral tootmiskulusid. Teesides märgitakse veel, et praegune masintraktorijaamade poolt antud tehniline abi kollektiividele ei vasta enam kollektiivide poolt saavutatud tasemele. Vastuoksa — see segab põllumajandustoodangu arengukäiku.

Valitsus teeb ettepaneku müüa kollektiividele masintraktorjaamade masinapark. Nii saavat nad nelle igaveseks ajaks antud maid harida paremini. Mõned on ettepaneku teinud, et kõik masintraktorijaamde masinapargid müüdaks kohe kollektiividele ja lõpetataks masintraktorijaamad. Kommunistliku partei juhatus tõrjub selle ettepaneku otsustavalt tagasi. Suurem osa kollektiivmajapidamistest on väikemajapidamised ja masintraktorjaamade masinaparki, kui nad selle saavad, ei suuda seda täiel määral ära kasutada. Nii tuleks osa masintraktorjaamu likvideerida, mis aga vähendab kollektiivmajapidamiste üldjõudlust.

Kollektiivmajapidamistel olevat jagamata varandusi kokku 100 miljardi rubla ulatuses, mille abil kollektiivid võivat masitraktorijaamade masinaparki välja osta, mille hind kujunevat kokku 20 miljardi rubla suuruseks. Väljamaksu aeg tuleks suhteliselt pikk. Pärast seda kui need teesid on avaldatud, leiab kommunistliku partei keskkomitee, et kogu rahvas peab osa võtma aktiivselt teesides avaldatud ettepanekute arutlemisest, ainult siis võidakse leida õige otsus selle probleemi lahendamiseks.

Mida ütlevad selle projekti ja üldse nõukogude põllumajanduse kohta USA asjatundjad? Nad lähtuvad seejuures hektaarilt saadud saagist ja tööjõu raiskamisest. Põllumajanduse mehhaniseerimisest ja kõigist teaduslikest uurimistest põllumajanduse alal on viimasel 50 aastal N. Liidu põllumajanduse aastane produktsioon samal kõrgel kui oli see tsaarivalitsuse ajal. N. Liidu ametiisikud vaikivad sel kohal, kuid läinud aasta lõpul N. Liidu põllumajandusministeerium andis teada ametlikud arvud. Poola kommunistlikule nädalalehele "Polytika": Nende teadete kohaselt on saak tõusnud ainult 800 kilogrammini hektaari kohta. Sama ametliku asutuse informatsiooni kohaselt on saak Ühendriikides hektaarilt 1000 kg. See teade ei esita halba muljet, kui arvestame, et ühe kuu tööenergiagi võetakse arvesse. Selgub, et ameerika põllumees toodab kuus korda rohkem kui venelane.

Nii suur on põllumajandustööliste tööenergia raiskamine maal, kus on tööjõu karjuv puudus tööstuses. N. Liidu elanikkonnast töötab pool rahvast põllumajanduses, Ühendriikides ainult kümnes osa. Et võiksime asetada N. Liidu hektaarisaagi 800 kg õigesse suhtesse, peame meenutama, et see on ainult neljandik Inglismaa hektaarisaagist, kus intensiivne põllupidamine on arendatud otse kunstiks ja kus hektaarisaak on kahekordistunud viimasel sajandil, kuna see N. Liidus on jäänud samaks. Kuid ilmselt võidakse olukorda parandada N. Liidus. Väetamist ei tarvitata üldse viljakail aladel, kunstväetise tööstus on N. Liidus endiselt vähe arenenud ja kogu kunstsõnniku produktsioon on napp ning see läheb Vene loodeosade väheproduktseerivaile aladele, kus kasvatatakse tööstuslikke taimi — puuvilla jne.

Kuigi N. Liit produktseerib kaunis suurel määral põllumajandusmasinaid on see produktsioon võrreldes vaba maailma maadega viimastest järel. Ja veel halvemas olukorras on nende masinate eest hoolitsemine ning lisaosade saamine. Kõige raskem probleem on nõukogude kollektiivmajapidamiste talupoegade mentaliteet — nad on N. Liidu põllutööliste kõige vaesem ja töötamise suhtes nõrgem osa, sest kõik suveräänsed ja töövõimelised talupojad küüditati kolhoseerimise algpäevil kui kulakud vangilaagritesse. Isegi Siberi vanglaist nad teevad teatava määrani opositsiooni kollektiivkorrale. Hrustshev, kes pooldab endiselt kollektiivkorda, on ühe järeleandmise teinud teise järele talupoegadele. Ta üritab tõsta nende iseteadvust ja katsub neile õpetada paremaid maaharimise meetodeid. Lahtiseks küsimuseks jääb edasigi, kas praegune kord kollektiivmajapidamistes suudab produktseerida 180 miljonit tonni leivavilja. See saavutus ei tule aga üldse kõne alla 1960. aastal.

Fakt.

Toimetuse aadress: Stockholms-Tidningen, Estniska red., Vattugatan 12, Stockholm.
Telefon: keskjaam 22 20 00.
Telegrammi-aadress Stoctid.
Postgironr kuulutustele 1501, tellimisteks 3686 Tellimishind C-väljaanne kuu 6:25, kvartal 17:75, poolaasta 33:50, aasta kr. 66:—. Kuulutushind 50 ööri veeru mm.
Ansvarig utgivare Gunnar Sundell.

Göteborg lavastab "Kauged rannad"

Göteborgi Eesti Seltsi teatriringil on praegu käsil viimased eeltööd M. Pagnoli 4. vaat. näidendi „Kauged rannad" lavastamisel. Proovid käivad läinud aasta oktoobri kuust alates. Esietendusele tuleb näidend aprilli algul. Peale Göteborgi antakse etendused ka teistes suuremates eestlaste keskustes.

„Kauged rannad" on hea lavatükk, kuid see asetab rollide tõlgitsejaile, kes on kutselise teatritööga seotud olnud, samuti häid ja kogemustega asjaarmastajaid — kõiki neid on kasutatud selle suurlavastuse läbiviimisel. Pooleaastane ettevalmistus ja viimistlus omakorda kinnitab, et Göteborgi teatrinimesed teevad tööd vastutustundega. Lavastaja töötab ka seekord teatrimees Arnold Sirkel — mees, kelle tööind ja järjekindlus on otse ennastsalgav. Dekoratsioonid on Kaupo Tartult; tema õnnestunud „ehitusi" mäletame veel hästi „Mikumärdi" lavastuse puhul.

Gümnaasium teeb näitemängu

Eeloleval pühapäeval etendavad Eesti Gümnaasiumi õpilased paari vanema näitleja kaasaitamisel (kooliruumes Västerboplanil) ja L. Mölderi juhtimisel August Kitzbergi komöödiat Pila-Peetri testament. See oleks siis kõige lähem näidend Stokholmi eestlastele Vabariigi 40-nda aastapäeva tähistamisele. Juba see ja veel juure see, et mitu viimast pidu on Gümnaasium sisustanud võõraste jõududega, mis tekitas soovi näha Gümnaasiumi õpilasi eneseid ulatuslikumas tegevuses omal õhtul ja selle soovi nüüdne täitumine põhjustab suurema tähelepau pööramise eeloleväle õhtule.

Pila-Peeri testament on kirjutatud läinud sajandi 16-pul, ajal, mil meie inimesed oma suures enamikus püsisid juurtega maa küljes ja südamega usu ning moraali juures. See andis neile erilise pitseri ja paljuti lahkumineva meie nüüdsest linlusest ja kaasaja inimesi-nivellerivast elu-ning mõttelaadist. Inimesed olid siis lihtsamad, vähenõudlikumad ja terviklikumad. Ja nad olid kõige omapalgelisusega meie eelkäijad, meie hõimud, meie võrsumispind. On suur ülesanne selliseid inimesi kogu nende kujukuses laval esitada. Selle ülesande aga kergendab asjaolu, et siin on tegemist komöödiaga, mille puhul võib lubada laval mõndagi vabadust.

Viimast korda mängiti seda näidendit Estoonias hooajal 1936—37, kutselise teatri 30-ne aasta juubeli tähistamisprogrammis. Näitejuhina teostes tookord Priit Põldroos, kes tol ajal kaks a. Eestoonias lavastajana esines ja sellistele komöödiatele oma värvingu oskas anda. Tähtsamais osades nägime siis Hugo Lauri, Albert Üksipit, Ants Eskolat, Meeta Lutsu. Nende ja teiste osaliste poolt esitati siis mineviku naiivsusi allakriipsutavalt, et tõusis küsimus: miks seda väärt asja nii kaua vaka all on hoitud? Ja seda sama küsimust tuleb korrata nüüdki. Gümnaasium annab sellele oma vastuse teo ja lustiga. Hoolimata sellest,, et õppeaeg ja sõidud ning mõnelgi leivateenistus näitemängus kaasategutsemiseks palju energiat nõuab. Hinnakem siis nende head tahet, teades, et tulu sest õhtustläheb kooli kehva kassa kasuks. Ja täitkem 9.3. kooli pidusaal tihedasti.

A. A.

Noorte kõnevõistluse auhinnad

Stockholmi Eesti Gümnaasiumi peoõhtul pühapäeval, 9. märtsil toimub ka eesti noorte kõnevõistlus. Võistluse auhinnad on järgmised:

1 auhind — 50 kr.
II auhind — 40 kr.
III auhind — 30 kr.

Peale selle auhindadeks eestikeelsed teosed. Kõnevõistluse lähemad tingimused ja teemad ilmusid selle lehe teisipäevases numbris.

Viadukt Pärnu maantele

Tallinnast teatatakse, et Pärnu maantee ja raudtee ristlemiskoht on autotranspordi suurenemise tõttu muutunud tõsiseks takistuseks liiklemisele. Tänavu alustatavat viadukti ehitamist Pärnu maanteele. See saavat 300 meetri pikkune, millega sõiduteed asetatavat 6 meetri kõrgusele praegusest tasemest. Viadukti laius saavat 18,5 meetrit. Viadukti tõus algab Pärnu maantee, Koidu ja Lõuna tänava ristumiskohal. Viadukt valmivat 1960. a.

— — —

● **Ottawas pühitses 50-dat sünnipäeva agronoom Osvald Lepik.**

EIRE esindajad viibisid Washingtonis kohtamistel

NEW YORK (VES) Euroopa Ikestatud Rahvaste Esinduskogu üldkomisjon, kes tegelikult täidab EIRE juhatuse ülesandeid, viibis 19. ja 20. veebruaril Washingtonis, tehes seal rea visiite juhtivaile poliitikuile ja ka välisministeerumi. Välisministeeriumis võttis EIRE esindajad vastu Ida-Euroopa osakonna juhataja Juendry, kusjuures arutluse all olid eelseisvad rahvusvahelised kongressid, nende seas ka eeldatav riigipeade kohtumine. EIRE esindajad andsid edasi palve, et USA valitsus püsiks edasi seisukohal, mis pooldab ikestatute probleemi ülestõstmist neil konverentsidel ja et USA valitsus püüaks leida teid ikestatute küsimuse viimiseks UN-i ette. Märgiti, et EIRE andmeil on rida vaba maailma riike valmis toetama küsimuse arutamist seal juhul, kui USA küsimuse üles tõstab.

Puudutades propagandalisi küsimusi, märkisid EIRE esindajad, et vaba maailm on kasutamata jätnud Nõuk. kolonialismi küsimuse, kuigi faktiliselt N. Liit on kõige suurem kolonialismi maa.

Mr. Juendry kinnitas delegatsioonile, et USA seisukohad on kindlad ja neist ei loobuta ega astuta kõrvale. Puudutades ikestatute küsimuse viimist UN-i märkis ta, et see on raske ülesanne, kuigi probleem pole sugugi maha-maetud.

Peale välisministeeriumi esindajate oli EIRE esindajail kohtamisi veel rea senaatorite ja Esindajatekoja liikmetega. Et neid külastada, jagunes delegatsioon kolmeks grupiks, kelledes igaüks külastas eri tegelasi. Nii võtsid EIRE esindajad vastu Senati vabariikliku partei juht W. Knowland, demokraatliku partei juht L. Johnson, Esindajatekoja demokraatide juht S. Rayburn ja vabariiklaste juht J. Martin. Peale nende võttis esindajad vastu Senati väliskomisjoni esimes senaator Green. Silmapaistvaist poliitikuist viibiti veel senaator Kennedy, Douglase, Javitsi, McCormicki j.t. juures. Esindajatekoja liikmeist külastadi. Machroxiczi j.t. kokku külastati üle 20 parlamendi tegelast.

Eesti delegatsioonist Viibis Washingtonis selle esimees J. Klesment. Jutlemisel märkis J. Klesment, et EIRE esindajate vastuvõtt on igal pool olnud väga sõbralik. Kõik poliitikud, kelledega oli kõnelusi, märkisid, et nad toetavad ikestatute probleemis lahendusteede otsimist, lugedes küsimuse lahendamist äärmiselt oluliseks. EIRE esindajad rõhutasid eriti seda, et USA poliitika olgu kindel.

Teiste küsimuste hulgas tõsteti üles ka mitmeid üksikprobleeme. Nii kõneldi Ameerika Hääle küsimusest, kusjuures toonitati, et viimane võiks anda Nõuk, propagandale tugevamaid vastulööke.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Läti õhtu Göteborgis

Läti Göteborgi koloonia korraldas Läti omakultuuri õhtu, kuhu oli külalisteks palutud ka eestlasi. Läti täienduskooli õpilased esinesid mitmesuguste ettekannetega kuna peokõne pidas läti koolimees ja gümnaasiumi dir. A. Kurmis Stockholmist. Ta käsitas läti täienduskoolide tööd paguluses ja pani lastevanematele südamele sisendada lastele armastust omakultuuri, keele ja rahvusliku traditsiooni vastu, mis on vastusammudeks ümberrahvustamisele.

Kava teises osas esitas näitlejatar pr. Pempere läti luulet ja 30-liikmeline segakoor kandis ette neli läti laulu dirigent K. Karelise juhatusel. Edasi pakuti läti rahvatantse, kusjuures nii tantsijad, kui koorilikmed esinesid läti rahvarõivastes. Olgu märgitud, et Göteborgi koloonias on ainult 300 hinge, kes on suutnud väljapanna 30-liikmelise laulukoori ja õhtust võttis nendest osa julgelt pooled — üle 150 inimese.

E. V. 40. aastapäeva tähistamiseks

korraldas Göteborgi Põllumeeste Kogu oma liikmetele ja külalistele rahvusliku koosviibimise õrtu. Seal esines näitlejatar pr. Tiiu Haamer ja pr. Mai Rask lauluettekannetega. Õhtul kõneles PK esimees Vold. Pölder kuna sõna võtsid veel juhatusliikmed E. Märtin ja V. Murelik.

Eesti Seltsi peakoosolek

Göteborgi Eesti Seltsi korraline aastapeakoosolek peetakse pühapäeval, 23. märtsil 1957. a. algusega kell 14 Kvibergsskolas. Päevakorras: 1) Koosoleku rakendus, 2) Kassa- ja tegevusaruanded, 3) Liikmemaksu määramine, eelarve, tegevuskava, 4) Valimised, 5) Läbirääkimised.

Enne peakoosoleku päevakorra juurde asumist näidatakse liikmeile lühifilme seltsi möödunud aasta üritusist.

Kui määratud kellaajaks ei ilmu koosolekule põhikirjas ettenähtud arv liikmeid, peetakse koosolek samas paigas sama päevakorraga üks tund hiljem, milline on otsustamisvõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

Kõiki seltsi liikmeid kutsutakse käesolevaga peakoosolekust osavõtma.

RKG-i täiskogu koosolek

Seoses Rootsi Eestlaste Esinduse kokkutulekuga on Rahvusl. Koostöögrupi erakorraline täiskogu koosolek keskjuhatuse poolt kokkukutsutud laupäeval, 8. märtsil 1958. a. kell 12.00 Stockholmis, Götgatan 48, Saal B. Kavas: 1. Koosoleku rakendus, 2. Informatsioon Esinduse tegevusest — L. Karupää, 3. Tegevuse aruanne — V. Strentse, 4. Esinduse kodukorra kavand — B. Görman ja H. Treial, 5. Koosoleku algatusi.

Meeskoori üleskutse

Stockholmi ENMKÜ meeskoori järgmine harjutus on reedel, 7. märtsil s. a. kell 19.30, KFUM-i ruumes (Snickarbacken 2). Kooril on praegu käsil oma kontserdi ettevalmistamine, milline teatavasti leiab aset 26. aprillil s. a. Kontserthoones ja samuti jaanipäeval Göteborgis toimuva laulupeo kava õppimine. Kuna seetõttu on praegu soodne võimalus kõigil lauluhuvilistel koori tegevusest osavõtmiseks, siis loodab meeskoor oma järgmistel harjutustel näha nii uusi (eriti aga noori) kui ka endiseid lauljaid. Koori harjutused toimuvad praegu reedeti, ülalmärgitud kohas.

● New Yorgis abiellusid Taido Koern ja Helen Kraska. Peigmees lõpetas New Yorgi ülikooli keemia, füüsika ja inseneriteaduse fakulteedi.

● **New Yorgis laulatati Tõnis Raamot ja Maret Sinisov. Peigmees lõpetas Columbia ülikooli insenerina magistri kraadiga. Tõnis Raamot on Ilmar Raamoti poeg.**

HÄLSINGBORG

ERF-i osakonna peakoosolek

peetakse pühapäeval, 9. märtsil 1958 kell 5 p. l. Hälsingborgis S. Storgatan 6, KFUM-i ruumes (sissekäik hoovilt). Päevakorras on koosoleku rakendamine, 1957. a. aruanded, 1958. a. tegevuskava ja eelarve ning valimised.

Palutakse kõiki liikmeid ilmuda koosolekule.

Juhatus.

UPPSALA

Laste maskeraad

Eesti lastele toimub gaidide korraldusel maskeraad Eesti Kodus, Geigersgatan 12, pühapäeval, 16. märtsil algusega kell 15.00. Kõik mudilased koos vanemate ja tuttavatega teretulnud.

Lugeja kirjutab

Sõidust Riia alla landesweeri päevil

V. a. STE toimetus! — Kapten Jakob Rangi mälestuste jutustamises Eesti Vabadussõjast on vist väike eksitus. 27. veebr. lehes seisis, et kui landesveer meile kallale tungis, ruttasid meie sõjalaevad Riia alla. Jäälõhkujal „Jaan Poskal" olevat tulnud pukseerida eesti sõjalaevu kuni poole teeni, sest kallist naftat tulnud säilitada. „Jaan Poska" sõitnud kolmesõlmelise kiirusega. Pean siin märkima, et sõitsime Riia alla lätlastele abiks ja landesveerile valu andma. Meie sõidu kiirus oli tegelikult 33 sõlme tunnis, aga mitte 3 sõlme, nagu lehes on kirjutatud. „Jaan Poskat" me üldse sel sõidul ei näinud, vaid kõik toimus omal jõul ja oma masinate abil, sest meil oli käsk kiirelt Riia alla jõuda. Pärnus provianteerimise ajal said maalemineku loa need, kes olid vabas vahis. See kestis ainult mõni tund. Edasi läks sõit Riia suunas jälle omal jõul täie käiguga pukseri abita. Ja ei mäleta, et me kunagi oleksime merel sõidul olles tarvitanud Pukseri abi. See juhtus ainult sadamasse sisse- ja väljasõidul, mil oli vaja pukseri abi. Riia all toimunud lahingtegevusest mäletan meie järgmisi sõjalaevu: „Lembit", „Tasuja", „Lennuk" ja „Vambola". Vabadussõjast võtsin kuni lõpuni osa miiniristlejal „Vambola".

Vabadussõjalane A. A.

★

Arvan, et Jakob Rangil on õigus. Ta mäletab täpselt neid sündmusi, millest ta on jutustanud. Kas Riia alla rutanud sõjalaevu just poole tee peale pukseeriti, see ei ole oluline, kuid kindel on, et ta kaasas on olnud sõjalaevu viimas Eesti vetest väljapoole. Eelseisva kirja kirjutajal on see arvatavasti meelest läinud, sest sündmusest on 40 aastat möödunud. Võimalik, et ta oli kaasas teisel sõidul lahus neist laevadest, mida pukseeriti „Jaan Poska" poolt. Mäletan isiklikult, kui kokkuhoidlikud pidime olema laevakütte suhtes isegi pärast sõda. Kui riigivanem K. Päts tegi oma esimese ametliku külasõidu Soome presidendile, sõideti sinna mitte miiniristlejal „Lennukil", nagu algul kavatsus oli, vaid jäälõhkujal „Suur Tõll", mis vähem kütet nõudis. Veel mäletan ühte sõitu „Lennukil" Soome Jüri Vilmsi ja tema kaaslaste põrmude toomiseks kodumaale. Laevale anti korraldus Tallinnast Helsingisse ja tagasi sõita aeglaselt, et küttekulud ei oleks liialt suured. Nii kokkuhoidlikud pidime olema tol ajal. Olin Jüri Vilmsi ja tema kaaslaste põrmude äratoomisel kaasas „Lennukil" ajakirjanikuna.

Fakt.

Meie raamaturiiul

MARIE UNDERI „KOGUTUD TEOSED" ILMUMAS

Meie suure luuletaja Marie Underi eelseisev juubel, 75. sünnipäev 27. märtsil s. a. leiab väärikat tähistamist — selleks tähtpäevaks ilmub Kirjastus Vaba Eesti väljaandel poetessi loomingu kõige täielikum väljaanne, „Kogutud luuletused". Sellesse väljaandesse on koondatud M. Underi kõik 12 luuletuskogu ja rida seni avaldamata luuletusi tema viimseaegsest loomingust, koguni veel käesolevast aastast. Marie Underi eelmine kogutud luuletuste väljaanne ilmus kodumaal 1940. a. ja sisaldas 10 kogu kolmes köites. Käesolev juubeliväljaanne ilmub aga ühes suures ja mahukas köites, kuna see nii tuleb lugejale odavam ja käepärasem. Teos ilmub nägusas köites, mille on kujundanud raamatukunstnik Rein Murre.

Marie Underi juubeli tähistamiseks on teatavasti loodud juubelitoimkond, kuhu kuulub rida meie nimekaid kirjanikke ja teiste kultuurialade esindajaid: E. V. saadik Londonis min. A. Torma, peakonsul J. Kaiv j. t., samuti teiste rahvaste silmapaistvaid esindajaid nagu prof. Lauri Kettunen, prof. W. K. Matthews, luuletaja Herman Stock j. t. Juubelitoimkond on pöördunud üleskutsega kõigi vabas maailmas viibivate eestlaste poole, et nad „Kogutud luuletuste" hulgalise õnnitlustellimisega osutaksid väärikal viisil oma lugupidamist luuletaja ja ta loomingu vastu. Juubelitoimkond loodab, et eesti organisatsioonide juhtivad inimesed, meie seltskonna- ja kultuuritöö aktiivsed kandjad kõigis eestlaste asupaigus osutavad algatust ja viivad läbi ulatusliku ettetellimiste kogumise. Kõigi ettetellijate nimed trükitakse ära õnnitlejate nimekirjas, mis antakse üle juubilarile ja lisatakse ka raamatule. Loodetavasti ei puudu selles ka meie organisatsioonide nimed, kes võivad oma eks. annetada eesti noortele auhindadeks või kinkida mõnele välismaa raamatukogule oma asukohas.

Õnnitlustellimiste kogumist ja vastuvõttu on esialgselt pikendatud kuni 25. märtsini s. a. Selleks ajaks kokku tulnud tellijateõnnitlejate nimekiri antakse juubilarile üle tema aupäeval. „Kogutud luuletuste" hind ettetellimisel on kr. 29.50 + saatekulu. Tellimised tuleb saata aadressil: Kirjastus Vaba Eesti, Box 16221, Stockholm 16.

Marie Underi juubeliaktus Stockholmis toimub pühapäeval 30. märtsil kl. 12.00 Kontserthoone väikeses saalis. Ettekande juubilari loomingust peab prof. Ants Oras, kes on ka „Kogutud luuletustele" eessõna kirjutanud. Ta lõpetab selle sõnadega: „Kõigi eesti keele kõnelejate südamlikemad tunded kuuluvad temale. Maarjamaa tõesti suurele „lauluga ristit" poetessile."

UUDISEID lühidalt

AMEERIKAS on esitatud uus seaduseelnõu põhiseaduse muutmiseks, mille kohaselt asepresident ja valitsus võivad otsustada, kas president on võimeline oma ametikohuseid täitma või mitte. Eelnõu on esitanud senaatorid Kefauver (demokraat), ja Dirksen (republikaan). Kui näiteks president pärast haigust teatab, et ta tervis on korras ning kui selle väite pädevuse suhtes leidub kahtlus, siis on valitsusel õigus koos asepresidendiga seisukohta võtta. Kui kaks kolmandikku mõlemast kojast jagavad asepresidendi ja valitsuse arvamust, siis on see määrav presidendi ametiülesannete edasijäämise suhtes.

EXPLORER, ameeriklaste satelliit, võib juba sel nädalal saada paari kaksikvendi. On kavatsusel nimelt lasta õhku Explorer II, samuti tahetakse õhku viia Vanguardi satelliiti, millega katsed korduvalt on ebaõnnestunud. Aprillis arvatakse õhku minevat Explorer III ja IV. Vanguardi satelliit kaalub ainult 1460 grammi. Kui katse sellega peaks lõppeks õnnestuma, siis on kavatsus õhku saata uut Vanguard-satelliiti, mis on palju paremini instrumentidega varustatud ja kaalub 9,5 kg.

KUUBA president Batista olevat mässuliste raadio andmeil valmis põgenema maalt, kusjuures ta kavatsevat anda valitsuse ohjad oma lähematele sõpradele ja kõrgematele ohvitseridele. Selle eesmärgiks olevat uuesti taastada maal rahu.

Oodatud üritus

Stokholmi eestlaste kevadpoolaasta seltskondliku elu tähelepandavaks sündmuseks kujuneb Eesti gümnaasiumi piduõhtu tuntud koolimajas Västebro platsi ääres pühapäeval, 9. märtsil 1958. Selle kavas on August Kitzbergi menukas lavatükk "Pila-Peetri testament" ja eesti noorte kõnevõistlus.

"Pila Peetri testamendi" lavastavad Valentin Lind ja Louis Mölder, kostüümide eest kannab hoolt pr. Tiitso-Viidas, tegelastena toimivad nooremad ja vanemad lavategelased.

Piduõhtul on korraldatud lastevanemate poolt einelaud. Raamatuloteriil on igaühel võimalik proovida oma õnne.

Peo pääsmed, mille hinnaks on täiskasvanuile 4 kr. ja kooliõpilastele 2.50 kr., on eelmüügil õpilaste käes ja Välis-Eesti talituses ning Rahvusfondis.

Piduõhtu algab kell 18.00.

Tere tulemast noorte õhtule!

● **Malmö St. Pauli kirikus laulatatakse laupäeval kell 16.00 Eduard Lainevool ja Anita Persson.**

Kirjad, otsimised

HILDA OTS'A, kes on elanud varemalt Hälsingborgis ja asub võib-olla praegugi Rootsis, otsivad sugulased. Palutakse teda ennast või teisi, kes temast teavad, teatada Eesti Meremeeste Unioonile, Grindsgatan 42, Stockholm, tel. 43 37 70.

AUGUST KOPLI, Eesti meremees-mehaanik, sünd. 26. nov. 1908, suri 1943 välismaal. Ta on järele jätnud suurema summa raha. Palutakse kõiki, kes teavad August Kopli pärijatest ja omastest, ühendusse astuda Eesti Meremeeste Unioniga, Grindsgatan 42, Stockholm, tel. 43 37 70.

VOLDEMAR TOOMJÕE, Juhani p. Otsivad omaksed. Kes teab temast?

OSVALD, JAAN ja JURI POST, teid otsib ema. Kes teab nende saatusest?

LAAS ja SENNI KOORT, teid otsitakse. Teatage aadressid toimetusele.

Sport

Erik Viires — Montreali parim maletaja

Hiljuti lõppes esimene Montreali eestlaste male meistriturniir, mis ühtekokku kestis ligi kolm kuud. Värskeks meistriks tuli mitmekülgne sportlane ja turniiri korraldaja Erik Viires, kes võitis kõik oma vastased ja saavutas seega maksimaalse tulemuse — 6 punkti. Teine koht langes H. Kurskile 3,5 p., kuna H. Paabo, kes saavutas sama punktide arvu, kindlustas endale kolmanda koha. Eelpoolnimetatuile järgnesid: 4) R. Merits — 3 p., 5) T. Timtshenko — 2 p., 6) M. Alaots — 1,5 p. ja 7) R. Teene — 1,5 p. Endel Rubergi, Montreali Eesti Spordiklubi ja kohaliku maleklubi ühise aktsioonina anti võitjaile nägusad auhinnad.

Kanada jalgpallimehed Tallinna võistlema?

N. Liit on teinud Kanadale ettepaneku Kanada parima jalgpallimeeskonna saatmiseks N. Liitu võistlusreisile. Kanada saadab tõenäoliselt venelastega võistlema oma koondusmeeskonna, kes kohtab nõukogude parimate meeskondadega.

Võistlusreis toimub suve teisel poolel, kusjuures kanadalastel on huvitaval kombel ette nähtud ka võistlus Tallinnas. Kanadalaste esinemine Tallinnas toimuks 16. augustil, kusjuures venelaste andmete kohaselt külaliste vastaseks on Dünamo. (VE)

● **Eesti artistid Rolly & Arry, kes käisid hiljuti USA-s televisioonis esinemas, on praegu angazheeritud Shveitsis, kus nad esinevad Lausanne'i suurimas kabarees kuni märtsi lõpuni.**

✝

Head kaastöölist ja tublit tartlast
kapten
August Kook'i
mälestab leinas
AUGUST OTSASSON

✝

Armast
Salme Wirén'i
mälestab kurbuses
PEREKOND KIKERPUU

Vajatakse MEES- ja NAIS-TÖÖJÕUDU plastikatööstusse. Tel. 52 50 03 kella 8.00—10.00.